

GORSKI
VELIKANI

Janez in
Matija Turk

Marmarole in njihovi veliki raziskovalci

Nedotaknjeni Dolomiti

Monolitna Cima Schiavina s svojima
dvema vrhovoma (višji 2782 m).
Zadaj levo skupina Treh Cin.
Foto: Matija Turk

Le redke gorske skupine v Vzhodnih Alpah so uspele ohraniti svoj značaj skoraj neokrnjen, mednje zagotovo sodijo Marmarole v Dolomitih. Vsi vrhovi v tej skupini so brezpotni, gornikom brez alpinističnih izkušenj so dostopni le maloštevilni. Razen nekaj izjem (npr. markantni stolp Torre dei Sabbioni) so vrhovi deležni redkega obiska, nekateri samevajo tudi več let.

Gore v Marmarolah so že po videzu nekaj posebnega in odstopajo od večine gora v Dolomitih. To je verjetno predvsem posledica dejstva, da so zgrajene pretežno iz apnenca. Ta skoraj v celoti gradi severne stene in obsežna severna pobočja (kraške pode), ki se strmo prelamljajo v globoko zarezano dolino reke Ansiei, po kateri vodi pomembna prometna povezava proti turistični Misurini. Skladi apnenca so naloženi na dolomit, ki na površju pogleda predvsem na južni strani glavnega grebena Marmarol, v stenah nad stransko dolino Val d'Oten. Marmarole imajo še eno posebnost, njihove stene so povečini zelo krusljive, podobno kot stene naših Martuljskih gora.

Dostopi na vrhove Marmarol so večinoma dolgi, saj so izhodišča v globoko zarezanih dolinah, le na vzhodnem in zahodnem delu pogorja se je možno pripeljati po cesti visoko nad dolino. Na pobočjih Marmarol pa vendarle stoji tudi nekaj zelo priljubljenih planinskih koč in še več neoskrbovanih bivakov, ki so med seboj povezani s planinskimi potmi različnih težavnosti. Poti do koč in med njimi so lahke, primerne skorajda za vsakogar, medtem ko so vezne poti med bivaki večinoma zelo zahtevne. Z vseh poti se odpirajo slikoviti pogledi na skrivnostne gore in njihova ostenja. Za doživetje Marmarol večini gornikov zadošča pohajkovanje po veznih poteh med bivaki in/ali kočami.

Skupina Cimon del Froppa

Najvišja gora Marmarol je Cimon del Froppa, 2932 m, na kateri se stikajo trije grebeni. Ker se iz njih dvigajo ne dosti nižji vrhovi, je Cimon del Froppa iz okoliških dolin manj opazen, kot bi bil sicer. Povrh vsega je v bližini lepo oblikovana in osamela Croda Bianca, 2841 m, ki se ponaša z veličastnima razoma, enega pošilja na sever proti dolini Ansiei in drugega proti dolini Piave na jugu. Ta mogočna in z vseh okoliških dolin opazna gora je tako deležna večje pozornosti kot njena višja, vendar zakrita soseda.

Tako Cimon del Froppa kot Croda Bianca imata bogato alpinistično zgodovino. Cimon del Froppa je že od samega začetka razvoja klasičnega alpinizma veljal za prestižno goro. Prvi pristop je leta 1867 uspel lovcu Titu Petòzu in stotniku Giuseppu Somanu.¹ Naslednjih sedemnajst let so na Cimon del Froppa vsi plezali po stopničasti severni steni, ki je bila običajno zasnežena skozi vse leto in kot taka težavna ter nevarna. Tudi danes, ko je podnebje toplejše kot pred dobrim stoletjem, se sneg na severnih pobočjih Cimona zadrži dolgo v poletje, prvi septembrski sneg pa se obdrži do prihoda prave zime.

Leta 1872 so Albert de Falkner in skupina gorskih vodnikov z Luigijem Orsolino (1844–1922) na čelu opravili drugi pristop na Cimon del Froppa. Luigi Orsolina je tedaj na najtežjem mestu pritrdil vrv. Ko je leta 1884 Pacifico Orsolina (Luigijev mlajši brat) na

vrh po lažji južni strani popeljal Juliusa Kugyja (tod sta sestopala že prvoprstopnika Petòz in Somano), je z vrha po severni steni sestopil do mesta, kjer je vise-la vrv, in jo snel. Bil je mnenja, da po nevarnejši smeri čez severno steno ne bo plezal nihče več.

Med raziskovalci, ki so v Marmarolah pustili neizbrisno sled, je treba izpostaviti Ludwiga Darmstädterja. Bil je neutrudljiv gornik, sposoben dan za dnem nizati izjemne vzpone. Vendar je vedno plezal v družbi najboljših gorskih vodnikov, ki so gore odlično poznali. Na vse pomembnejše ture je s seboj jemal tirolska gorska vodnika Johanna Niederwieserja (po domače Stabeler) in Luigija Bernarda. Za vzpone na gore v Marmarolah pa je poiskal še pomoč odličnega poznavalca tega območja, gorskega

¹ Več o okoliščinah njunega prvenstvenega vzpona je objavljeno v *Planinskem vestniku*, 2012, 4.

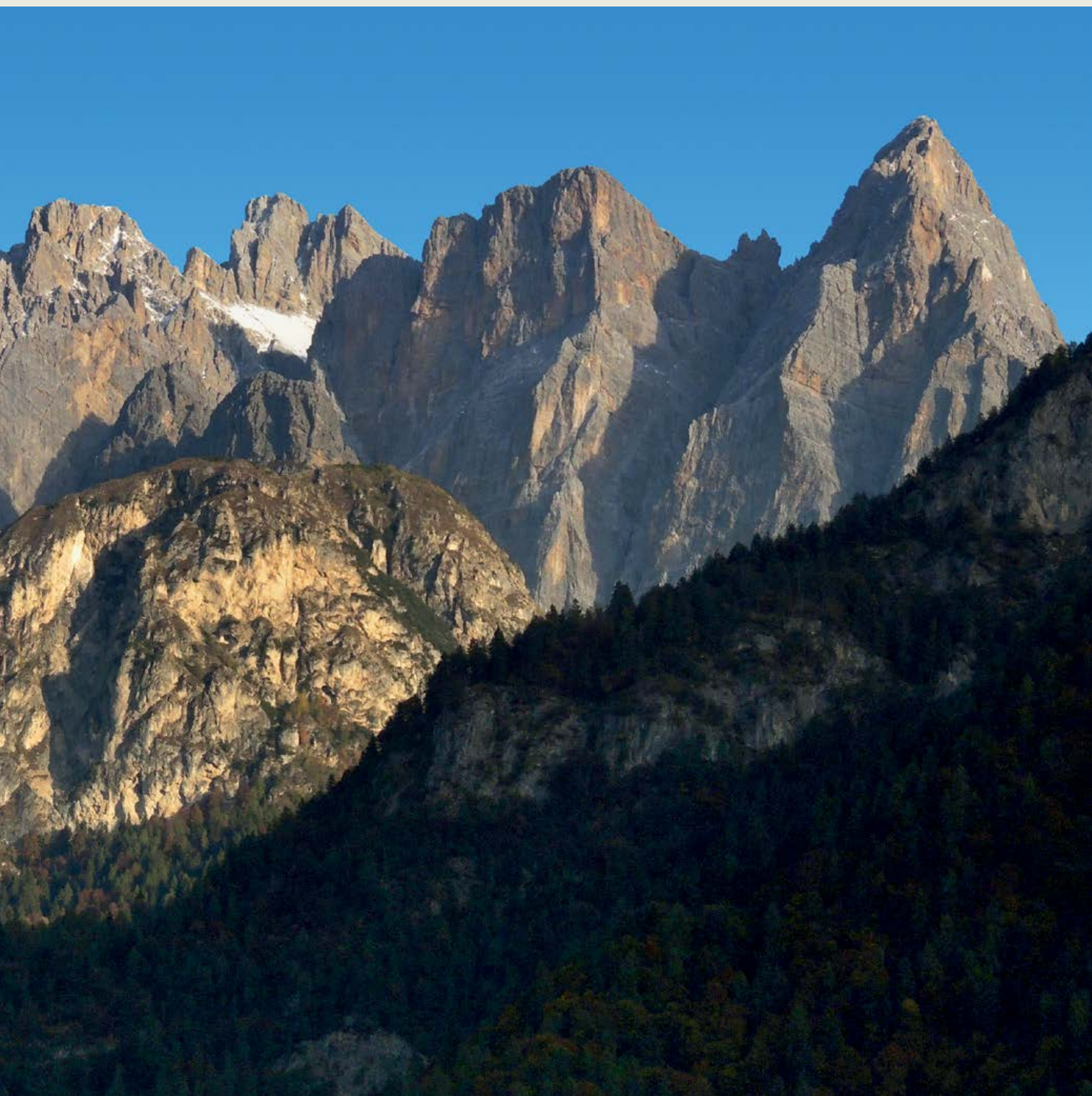

vodnika in lovca Pacifica Orsolina (1847–1924). Ta jih je spomladi 1890 izpred svojega doma v Ligontu (danes del Auronza) vodil v bližnjo stransko dolino Val da Rin, ki se zajeda v strma severna pobočja Marmarol. V zatrepu doline so si uredili skromen tabor z zalogami hrane. Tabor jim je služil kot izhodišče za vzpone na okoliške vrhove. Za začetek (27. junija) so se povzpeli na Cimon del Froppa po novi smeri! Tu je Darmstädterjevo pozornost pritegnila sosednja gora, ki naj bi tedaj bila še brez imena. 29. junija so splezali na njen še nedotaknjen vrh. Darmstädter je goro poimenoval Croda Bianca,² kar bi v prevodu pomenilo Bela gora.

² Vzpon opisan v *Planinskem vestniku*, 2012, 4.

Greben, ki se s Cimon del Froppa nadaljuje proti severu, se dvigne v tri visoke gore: Punta Teresa, 2868 m, Cima Sella Est, 2851 m, in Cima Sella Ovest, 2828 m. Prvi vrh se imenuje po Teresi Fanton, alpinistki iz Calalza, mesteca pod južnim vznožjem Marmarol. Od sedmih Teresinih bratov in sestra so bili štirje alpinisti velikega kova. Ko so Luisa, Umberto in Arturo Fanton leta 1913 opravili prvi vzpon na omenjeno goro, so jo poimenovali po Teresi. Vzhodni vrh Cime Selle je leta 1891 prvi preplezal eden ob bratov Orsolina. Ni popolnoma jasno, ali je bil to Pacifico ali Luigi. Domnevajo, da je takrat eden od njiju preplezal tudi zahodni, težje dostopni vrh Cima Sella Ovest. Po nekaterih podatkih naj bi vzpona na oba vrhova Sella opravil njun nečak Lucano Orsolina.

Pogled na južna ostenja gora v skupini Cimon del Froppa, 2932 m, katere vrh se skriva v ozadju na sredini. Desno Croda Bianca, 2841 m. Foto: Matija Turk

Skupina Pala di Meduce

Osrednji del Marmarol tvori skupina gora okoli Pale di Meduce, 2874 m. Podobno kot Cimon del Froppa se tudi na Pali di Meduce stikajo trije grebeni, iz katerih se v bližini glavnega vrha dvigujejo druge visoke gore. Na vzhodu se na Palo di Meduce prislanja Cima Tiziano, 2802 m, na severovzhodu je z grebenom povezana z ostro in vitko Cimo Schiavino, 2782 m, na zahodu pa se z glavnim grebenom navezuje na razbito Cimo Venedel, 2797 m.

Tudi pri raziskovanju pristopov na gore v omenjeni skupini sta ključno vlogo odigrala Darmstädter in njegov gorski vodnik Pacifico Orsolina. Potem ko je družčina 7. julija 1890 opravila prvi pristop na Cimo Venedel, 2797 m, je dva dni kasneje (9. julija) "padla" Pala di Meduce, 2874 m. Na to pomembno goro, ki so jo italijanski kartografi celo stoletje označevali kot najvišjo v Marmarolah (v resnici je šele četrta po višini), so pristopili po jugovzhodnem grebenu. Vzponu sta prisostvovala tudi zakonca Hans in Alba Helversen. Smer prvopristopnikov je bila že kmalu opuščena, saj sta neka druga zakonca, Otto in Ernestine Lecher, in njuni gorski vodniki Arcangelo Siorpaes, Giovanni Barbaria in Arcangelo Dibona Bonè deset let kasneje (1900) našli lažji pristop z vzhodne strani. Ob tej priliki so omenjeni opravili tudi prvi pristop na bližnjo Cimo Tiziano, 2802 m,³ imenovano po pomembnem renesančnem slikarju, ki je bil rojen v bližnjem kraju Pieve di Cadore.

V skupino Pala di Meduce prištevamo še Monticello, 2802 m, in Cimo Vallongo, 2742 m, v glavnem grebenu Marmarol. Monticello je ena najtežje dostopnih gora v Marmarolah. Podoben je skalnemu stolpu, ki na vse strani v doline pošilja strme stene. Prvi pristop na goro, po strmih plateg vzhodne stene, je leta 1882 uspel Dunajčanom, bratoma Emilu in Ottu Zsigmondyu in Ludwigu Purtschellerju.⁴ V meglenem vremenu so bili prepričani, da plezajo na Cimon del Froppa. Zmoto so ugotovili šele dve leti kasneje, ko so se končno zavedli, da so stali na vrhu Monticella in ne Cimona del Froppa.

Na Cimo Vallongo, ki je razmeroma lahko dostopen vrh, so se prvi povzpeli Darmstädter, Pacifico Orsolina in Johann Niederwieser. Darmstädter se je v Marmarole vrnil leta 1891 z namenom, da pobere še preostale lovorike, za katere mu je leto pred tem zmanjkalo časa. Med osemdnevnim pohajkovanjem po gorstvu so se med drugim povzpeli na težko dostopni Monticello, prvi priplezali na najostrejši vrh Marmarol – Cima Schiavina, 2782 m. Nanjo so splezali s severne strani na isti dan kot na Cimo Vallongo.

Ludwig Darmstädter (1846–1927), nemški Jud iz Berlina, je bil eden največjih raziskovalcev Dolomitov, še posebno Marmarol. Vzponi, ki jih je naredil s svojimi gorskimi vodniki, so z današnjega vidika

skoraj neverjetni. Teden dni ali več so taborili v visokogorju in vsak dan splezali na novo goro, po možnosti takšno, na kateri ni pred njimi stal še nihče. Spali so v bornem platnenem šotoru ali na prostem, na golih tleh. Jedli so komaj kaj, razen če so gorski vodniki uplenili kakšnega gamsa. V Marmarolah je le malo izvirov, verjetno so si žejo gasili s snežnico. To je bilo asketsko življenje, težko predstavljivo tudi za najskromnejše in pustolovske gornike današnjega časa! Še v tistih časih je bil takšen pristop morda nenavaden za nekega znanstvenika, kot je bil Darmstädter (bil je doktor kemije).

Skupina Pale di Meduce ima še eno markantno goro – Campanile San Marco, 2777 m. Na ta težko dostopni "zvonik" so splezali šele leta 1902. Podvig je uspel madžarskemu gorniku Marcellu Jankovicsu v družbi dveh domačih gorskih vodnikov,

³ Vzpon opisan v *Planinskem vestniku*, 2012, 4.

⁴ Več o njih je bilo objavljeno v *Planinskem vestniku*, 2012, 2.

Antonia Dimaia (po domače Deo) in Pietra Siorpasa (po domače de Santo). Ime gore so izbrali prvopristopniki. Le nekaj dni pred njihovim vzponom se je v Benetkah zrušil zvonik bazilike sv. Marka. Zato so brezimno goro poimenovali Campanile San Marco. Gora se nahaja v stranskem grebenu, ki se od Cime Venedel odcepi na sever. Najvišji vrh v tem grebenu je sicer Cima Orsolina, 2800 m, ki je od Campanila San Marco ločena z globoko škribino. Cima Orsolina se imenuje po gorskem vodniku Pacificu Orsolini, ki je leta 1902 skupaj z Michelom Padoajem opravil prvenstveni vzpon na omenjeno goro. Padoa se je gorskemu vodniku oddolžil tako, da je po njem poimenoval goro. Istega leta sta opravila tudi prvenstveni vzpon na Crodo Rotto, 2632 m, travnato-skalnato goro v severnem masivu Marmarol.

Pacifico Orsolina je izhajal iz družine pomembnih gorskih vodnikov in je dosegel večjo slavo kot brata Luigi in Carlo ter oče Pietro. Ker je Pacifico rad žvečil tobak, so ga klicali Cico. Poleti je bival v gostišču, ki ga je na Misurini postavil njegov oče in kjer sta gospodinjili njegovi sestri. To je bilo prvo gostišče na danes tako znani in mondeni Misurini. Medtem ko sta Pacificovi sestri gostom ponujali hrano in prenočišče, jim je Pacifico ponujal usluge kot gorski vodnik. Odlično je poznal vse gore nad domačim Auronzom.

O njegovem bratu Luigiju Orsolini velja omeniti zanimivo anekdoto: velja za neuradnega prvopristopnika na znamenito Zahodno Cino, 2973 m, vendar naj bi se prvenstvu odpovedal v zameno za neko drugo znano goro, ki jo je poimenoval po osirotelem nečaku Lucanu (Cima Cadin di San Lucano, 2839 m).

Pogled z vrha Cime Vallonge na Cimo Tiziano, 2802 m, levo, Palo di Meduce, 2874 m, na sredini in Cimo Sciavino, 2782 m, desno
Foto: Janez Turk

Skupina Bastioni

Skupina Bastioni se nahaja v zahodnem delu Marmarol, poimenovana je po drugi najvišji gori v Marmarolah – Cimi Bastioni, 2927 m. Z nje se na jugozahod nadaljuje greben nažaganih in ošiljenih vrhov, med katerimi izstopata Cima Jankovics, 2806 m, in Cima Scotter, 2800 m. V škrbini Scotter se greben usmeri proti severu, kjer se dvigne v visoko apnenčasto piramido – Cimo Belpira. Slednja tvori že svojo skupino vrhov. Na severu se na Cimo Bastioni prislanja Croda de Marchi, 2769 m, ki jo podobno kot višjo sosedo gradijo strme skalne plošče.

Kot že ime pove, je Cima Bastioni, 2927 m, težko pristopna skalna trdnjava, brez šibke strani. Običajni pristop na goro je z zahoda, vendar ne zato, ker bi bilo tam lažje, le stena je tam najkrajša. Zahodno stran gore gradijo skoraj navpični skladi apnenca, vzpon poteka po eni izmed strmih skalnih plošč, visoki okoli dvesto metrov, težavnost pa se giblje okoli III. stopnje. Ta pristop

sta našla Bianci in Urban, ki sta v Marmarolah sredi dvajsetega stoletja odprla lepo število novih smeri. V bližini poteka tudi smer Marcella Jankovicsa, Antonija Dimajja in Pietra Siorpaesa iz leta 1903, vendar opisa niso podali in natančen potek smeri ostaja neznan. Prvopristopniki Ludwig Darmstädter in gorski vodniki Pacifico Orsolina ter Hans Niederwieser in Luigi Bernard so se leta 1890 na goro povzpeli po ploščah severne stene. Njihova smer, visoka približno štiristo do petsto metrov, je bila verjetno le malokrat ponovljena, saj je vseskozi napeto zračna in izpostavljena. S Cime Bastioni se greben na jugu nadaljuje na ošiljeno Cimo Jankovics, 2806 m, in Cimo Scotter, 2800 m. Cima Jankovics je priostren vrh, poimenovan v spomin na madžarskega gornika, Marcella Jankovicsa (1874–1949). Prvotno ime gore je bilo Cima Nosoio. Jankovics je bil ljubitelj Marmarol. Po koncu prve svetovne vojne so se mu vrata v Italijo in s tem v Dolomite bolj kot ne zaprla. Bil je Madžar, pripadnik naroda,

ki so ga Italijani med prvo svetovno vojno imeli za sovražnega. Po drugi svetovni vojni, ko so oblast na Madžarskem prevzeli komunisti, je Jankovics ostal brez vsega premoženja. Umrl je v Budimpešti v veliki revoščini leta 1949.

Pomembnejša gora v skupini Bastioni je Cima Scotter, 2800 m. Ime gore je razmeroma dobro znano, saj pod njeno steno stoji istoimenska koča, ki je izhodišče za vzpona na bližnja Antelao, 3264 m, in Sorapiss, 3205 m. Koča (Rifugio Scotter–Palatini, 1580 m) je dostopna po cesti iz San Vita. Cima Scotter v Val d'Oten pošilja obsežno jugovzhodno steno, preprede no z izrazitimi policami, po katerih jo lahko prepozna mo tudi z najvišjih vrhov Julijskih Alp ob jasnih dneh, ko pogled seže dovolj daleč. Na jugu meji na masiv Antelaa, od katerega jo loči globoka škrbina Piccola, 2120 m. Cima Scotter je ena redkih gora v tej verigi, ki je v celoti zgrajena iz dolomita, a kljub temu so njene stene nenavadno krusljive. Verjetno je to glavni razlog,

da jo zelo redko obišejo, čeprav je od priljubljenega bivaka Voltolina, 2182 m, dosegljiva v treh urah. Plezalni vzpon (200 m, II) se začne na škrbini Passo del Camoscio, 2675 m, na katerega je možno pristopiti tudi z juga. Kot že ime pove, gre za gamsji prehod, ki so ga že od nekdaj poznali lovci. Pristop na škrbino s severa je lahek, medtem ko je pristop z juga, ki poteka po krusljivih in izpostavljenih policah južne stene ter v vršnem delu tudi po žlebovih, precej težji. Z južne strani, čez Passo del Camoscio, so se leta 1900 na vrh gore kot prvi povzpeli zakonca Otto in Ernestine Lecher z gorskimi vodniki Arcangelom Siorpaesom, Giovaniem Barbarijo in Arcangelom Dibono Bonèlom. Divje in odročno gorsko okolje je zakoncema očitno močno ustrezalo, kar je bilo nenavadno glede na njun stan. Avstrijec Otto Lecher (1861–1939) je bil namreč pomemben trgovec in politik. Bil je vpliven človek. Poti, ki sta jih z ženo opravila v gorah, kažejo, da si nista izbirala le lagodja.

Pogled s Cime Belpra na razvlečeno Cimo Bastioni, 2926 m, in ošiljeno Cimo Jankovics, 2806 m, na desni
Foto: Matija Turk

Skupina Belpra

Skupina, poimenovana po tretji najvišji gori Marmarol, na zahodu zaključuje to verigo zanimivih gora in se navezuje na skupino Sorapissa. Cima Belpra, 2917 m, je nemara najlepše oblikovana gora v Marmarolah, visoka, vitka piramida, ki daje videz težko dostopne gore.⁵ Na sever pošilja dolg greben, iz katerega se dvigujejo trije izrazitejši vrhovi: Costa Belpra (severni vrh, 2862 m, in par metrov nižji južni vrh) ter Corno del Doge, 2615 m. Slednji se ponaša z mogočno severno steno, medtem ko so njegova vzhodna pobočja, po katerih poteka najlažji pristop⁶, pretežno travnata in prekinjena s krajšimi stenami. Corno del Doge deluje nekako domače, saj spominja na gore nad Trento. Prvi pristop na njegov vrh so opravili leta 1888. Giuseppe Pordon, gorski vodnik iz San Vita di Cadore, je tedaj nanj vodil skupino treh italijanskih gornikov. O življenju Giuseppeja Pordona ne bi bilo mnogo znanega, če ga ne bi v svojih zapisih osvetlil Julius Kugy. *"Pri njem mi je ugajalo navdušenje za gore. Kadar smo počivali na vrhovih, se ni nikoli naveličal s preprostimi, a od srca prihajajočimi besedami hvaliti njihove lepote. Vse je poskusil, da bi me ogrel še za Torre dei Sabbioni in Corno del Doge, pod*

katerih vznožjem smo hodili, tudi mi je z vrha Sorapissa pokazal Crodo da Lago, ki je bila takrat še nezavzeta. Z bleščečimi očmi mi je predlagal, da se je lotim z njim, češ da jamči za uspeh. Čeprav me je zelo mikalo, nisem imel več časa za taka podjetja."

Glavna znamenitost gorstva je Torre dei Sabbioni, 2531 m. Vzpon nanj postavljajo ob bok tistemu na Malo Cino. Skromni Luigi Cesaletti (1840–1912), ki se je leta 1877 kot prvi povzpел nanj, in to celo sam, se je za vedno zapisal v zgodovino alpinizma. Omenjeni vzpon je tedaj veljal za tehnično najtežjo smer v Vzhodnih Alpah, verjetno celo v Alpah in na svetu nasploh. Kljub temu je Cesaletti skoraj potonil v pozabo, če se ga po smrti ne bi spomnili alpinistični kronisti, še posebej Antonio Berti. Danes na Cesaletijevo dejanje spominja kovinska plošča na Forcelli Grande pod vznožjem impozantnega stolpa. Tri leta za vzponom na Torre dei Sabbioni je Cesaletti preplezal še Cima Belpra. Njegova smer v vzhodni steni velja za alpinistični vzpon II. do III. težavnostne stopnje. Nekaj let kasneje so že omenjeni zakonca Otto in Ernestine Lecher in gorski vodniki v severozahodni steni odkrili prehode po sistemu polic, ki omogočajo razmeroma enostaven pristop na vrh Cime Belpra.⁸

Cima Belpra, 2917 m,
je najlepše oblikovana
gora v Marmarolah.
Foto: Matija Turk

⁵ Več o njej je bilo objavljeno v *Planinskem vestniku*, 2014, 4.

⁶ Pristop opisan v *Planinskem vestniku*, 2013, 1.

⁷ Julius Kugy: *Iz življenja gornika*. Založba Obzorja, 1968.

⁸ Pristop opisan v *Planinskem vestniku*, 2014, 4.

Uzhodne Marmarole: skupini Ciastelin in Monte Ciareido

Le na skrajnem vzhodnem delu Marmarol se je možno z avtomobilom pripeljati skoraj tisoč metrov nad dolino, na visokogorsko planoto Pian dei Buoi z obširnimi visokogorskimi pašniki. Ozka in ovinkasta cesta se vije čez strma in celo prepadna pobočja in ni primerna za vsakega nedeljskega voznika. Promet je le izmeničen, saj srečevanje z avti na ozki cesti ni možno. Na planoti stojita dve koči (Rifugio Baion, 1828 m, in Rifugio Ciareido, 1969 m), nad katerima se dvigujeta Monte Ciareido (tudi Croda di San Lorenzo, 2504 m) s svojimi ostrimi grebeni in Ciastelin z dvema vrhovoma, ošiljeni Campanile Ciastelin, 2602 m, in nekoliko razdrti Monte Ciastelin, 2570 m. Višji Campanile Ciastelin je težko dostopen. Nanj so prvi priplezali Darmstädter in družčina leta 1890, leto kasneje je prišla na vrsto sosednja Cima Ciareido, 2504 m. Pristop so opravili iz škrbine San Pietro po severozahodni strani gore, medtem ko danes za običajni pristop velja smer po južnih strmalih.

Skupina Cima Alta di Somprade

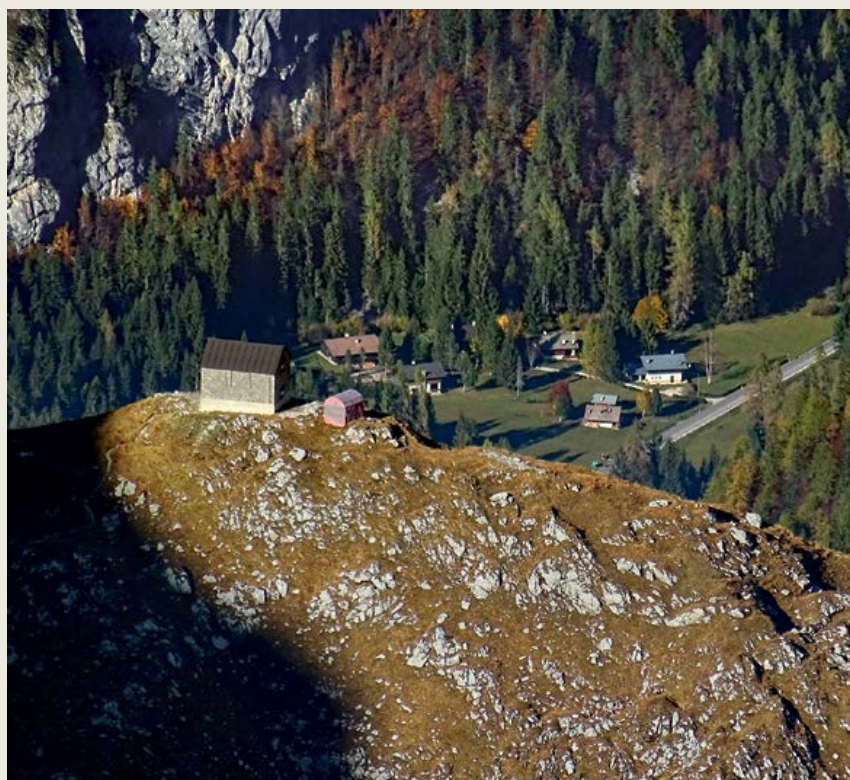
Cima Alta di Somprade, 2646 m, ni najvišja gora v severovzhodnem delu Marmarol, je pa zagotovo najmarkantnejša. Ker je nekakšna vogalna gora, ki zamejuje Marmarole na skrajnem severovzhodu, je v celoti lepo vidna iz doline reke Ansiei, kamor pošilja strma, travnato - skalnata pobočja. Južno od nje se dvigata kopasta Cima dei Camosci, 2675 m, za njo še Croda

del Arbell, 2729 m. S slednje se odcepi več grebenov, južni se navezuje na goro Le Selle Est, 2851 m, ki že spada v skupino Cimon del Froppa.

Cima Alta di Somprade, Cima dei Camosci in Croda del Arbell so razmeroma lahko dostopne gore, ki pa zaradi dolgega dostopa (6–7 ur vzpona) dočkajo le redke obiske. Vrhova Cime Alte di Somprade in Cime dei Camosci sta oddaljena manj kot uro hoje, oziroma lažjega plezanja, zato ju je možno povezati

*Monte Ciareido, 2504 m, in špičasti Campanile Ciastelin, 2602 m
Foto: Matija Turk*

*Bivak Toso in kočja Tiziano, v ozadju dolina Val d'Ansiei
Foto: Matija Turk*

v skupno turo. Pristop na Crodo del Arbell je s sedla, ki jo loči od Cime dei Camosci. Omenjeno sedlo je dostopno po strmem zagruščenem žlebu, ki se izteče na melišču, tik nad prostranimi kraškimi "laštami", na zahodnem robu katerih stojita zaprta kočja Tiziano in bivak Toso.

Pot v Marmarole je vsakič znova veliko doživetje, bodisi če obiščemo le bivak, kočjo, ali pa se povzpne

na katerega od samotnih vrhov. Še posebno velik vtis na nas pustijo jeseni, ko kočje zaprejo svoja vrata, obiskovalci bivakov so redki, visokogorski macesni zažarijo v zlatih barvah, trave na visokih planotah porumenijo, najvišje vrhove poprha jesenski sneg. Čudovita kombinacija barv in gorskega koncerta tišine, ki ga prekinjajo piš vetra ter zvižgi gamsov in svizcev, odmevajoči med stenami gora.

Croda Alta di Somprade, 2646 m

Visoka gora, na katero vodi dolg, naporen in zelo pester vzpon. Na poti nas čaka brezpotno prečkanje prostranih kraških podov, lažje plezanje po travnato-skalnatem svetu in hoja po prostranih gorskih pašnikih, ki segajo vse do razglednega vrha, ki se na drugo stran lomi v strmih stenah.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot do bivaka Tiziano, od bivaka do vrha zahtevno brezpotje (mesta I)

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada

Višinska razlika: 1611 m (dejansko vsaj 1800 m)

Izhodišče: Počitniška hiša Dominic Savio v dolini Val d'Ansei, 1035 m

Bivak: Bivak Tiziano (oziroma Toso), 2246 m

Časi: Izhodišče–bivak Tiziano 2.30–3 h
Bivak Tiziano–vznožje Crode Alte di Somprade 1.30 h
Vznožje– Croda Alta di Somprade 1 h

Vzpon 5.30–6 h

Sestop 5 h

Skupaj: 10–11 h

Sezona: Kopna sezona

Vodnika: Antonio Bert: *Dolomiti Orientali. Vol. 1.* CAI-TCI, 1971.

Paolo Salvini: *Dolomiti, le piu belle cime del Cadore.* Edizioni Grafica Sanvitese, 2005.

Zemljevid: *Dolomiti del Centro Cadore,* Tabacco 016, 1 : 25.000.

Vzpon: Iz doline Ansiei gremo po markirani poti do bivaka Tiziano, 2246 m. Od tu sprva sledimo markirani poti, ki vodi proti škrbini Jau de la Tana. Ko pot zavije navzgor, jo zapustimo. Po zakraselem, pretežno travnatem svetu nadaljujemo proti vznožju Crode Alte di Somprade. Prečimo številne konte, tako da se nabere kar lepo število vzponov in spustov, preden dosežemo melišče pod vznožjem našega vrha, kjer smo še vedno na isti nadmorski

višini kot bivak Tiziano, pribl. 2250 m. Po melišču se vzpnemo do njegovega vrha, pod stenama Crode Alte di Somprade in Cime dei Camosci. Tu vstopimo v dobro razčlenjen, strm skalnat-travnat svet na levi (I, 50 m), ki nam ponuja edini prehod do prostranih gorskih pašnikov na pobočjih Crode Alte di Somprade, ki se navzdol lomijo v strmih stenah. Po strmem travnatem pobočju se povzpne v škrbino med glavnim in stranskim vrhom na njeni desni. Iz škrbine splezamo nekaj metrov navzgor na levo (I) in že stopimo na širok travnat greben. Po njem pridemo zložno do prostranega vrha.

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Croda Alta di Somprade, 2646 m, Cima dei Camosci, 2675 m, in Croda del Arbell, 2729 m, s poti do bivaka Tiziano

Foto: Matija Turk

Cima dei Camosci, 2675 m

Kopasta skalna gora v osrčju Marmarol. Dostop je zelo dolg, tri ure po brezpotju. V sklepnem delu nas pričaka kratko in razmeroma lahko, vendar izpostavljeno plezanje, po katerem stopimo na prostoren in razgleden vrh.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot do bivaka Tiziano, od bivaka do vrha zahtevno brezpotje (mesta I)

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada

Višinska razlika: 1640 m (dejansko vsaj 1800 m)

Izhodišče: Počitniška hiša Dominic Savio v dolini Val d'Ansei, 1035 m

Bivak: Bivak Tiziano oziroma Toso, 2246 m

Časi: Izhodišče–bivak Tiziano 2.30–3 h

Bivak Tiziano–vznožje Crode Alte di Somprade 1.30 h

Vznožje–Cima dei Camosci 1.30 h

Vzpon 6–6.30 h

Sestop 5 h

Skupaj 11–11.30 h

Sezona: Kopna sezona

Vodnik: Antonio Berti: *Dolomiti Orientali. Vol. 1.* CAI-TCI, 1971.

Zemljevid: *Dolomiti del Centro Cadore*, Tabacco 016, 1 : 25.000.

Vzpon: Vzpon je enak kot pri bližnji Crodi Alti di Somprade. Ko dosežemo strmo travnato pobočje pod vršnim grebenom Crode Alte di Somprade, se usmerimo proti desni, do bližnjega,

Vršni del Cime dei Camosci, 2675 m

Foto: Matija Turk

širokega in zagruščenega sedla pod vršno skalno glavo Cime dei Camosci. Do njenega prostranega vrha sledi približno štirideset metrov plezanja po močno zagruščeni in dokaj izpostavljene steni (I).

Cima Vallonga, 2742 m

Verjetno edina gora od visokih gora v glavnem grebenu Marmarol, ki je dostopna brez izpostavljenih plezalnih mest II. ali celo III. težavnostne stopnje. Na Cimi Vallongi bomo občutili divji svet Marmarol v vsem sijaju.

Zahtevnost: Zahtevna označena pot do bivaka Tiziano, naprej brezpotje, zaključni del vzpona (mesta I)

Oprema: Običajna oprema za visokogorje, čelada

Višinska razlika: 1707 m

Izhodišče: Počitniška hiša Dominic Savio v dolini Val d'Ansei, 1035 m

Bivak: Bivak Tiziano oziroma Toso, 2246 m

Časi: Izhodišče–bivak Tiziano 2.30–3 h

Bivak Tiziano–sedlo med Cimo Vallonga in Cimo Tiziano 1.30 h

Sedlo–Cima Vallonga 1 h

Vzpon 5–6 h

Sestop 4 h

Skupaj 9–10 h

Sezona: Kopna sezona

Vodnik: Antonio Berti: *Dolomiti Orientali. Vol. 1.* CAI-TCI, 1971.

Zemljevid: *Dolomiti del Centro Cadore*, Tabacco 016, 1 : 25.000.

Vzpon: Iz doline Ansei se vzpnemo

po markirani poti do bivaka Tiziano, 2246 m. Nadaljnji vzpon poteka po dolini Vallonga, sprva sledimo markirani poti za bivak Musatti. Pot kmalu zavije strmo navzgor na desno, mi pa nadaljujemo po glavni dolini do zakrasele skalne zapore, čez katero se brez težav povzpemo v zgornji del doline Vallonga. Pred seboj zagledamo široko sedlo med Cimo Vallongo in Cimo Tiziano. Sedlo dosežemo po strmih in neprijetnih grušču. Nad nami se dviga vršni del Cime Vallonge. Po meliških in grušču nadaljujemo proti

vrhu. Melišču sledimo vse do njegove najvišje točke pod vpadnico vrha. Tu vstopimo v strm zagruščen žleb in po njem dosežemo škrbino desno od vrha (20 m, I). Do maloprostornega vrha nas loči še kakšnih trideset metrov pretikanja po strmih skrotju (I).

Sestop: Sestopimo po poti vzpona.

Monticello, 2802 m, levo in Cima Vallonga, 2742 m, desno, ki ju vidimo od bivaka Tiziano.

Foto: Matija Turk

